

KWESTIE VAN LEZEN

Deel 3

Voorlezen op de basisschool
achtergronden en praktische tips voor leerkrachten

lezen

STICHTING LEZEN

Voorlezen in onder- én bovenbouw

Voorlezen is de hele basisschool door belangrijk. In de onderbouw is dat logisch, zeker als kinderen zelf nog niet kunnen lezen. In groep 1 en 2 behoort voorlezen tot de dagelijkse routines en maakt het deel uit van de thema's die aan de orde komen. Met voorlezen maken jonge kinderen op een aangename manier kennis met de wereld van het boek.

Uit onderzoek blijkt dat voorlezen door leerkrachten van hogere groepen veel minder vanzelfsprekend is. Leerkrachten van de bovenbouw noemen tijdgebrek de belangrijkste reden om niet voor te lezen. Ook denken ze dat kinderen liever zelf lezen. Voor voorlezen in hogere groepen geldt echter dat daarmee een leesfeer wordt gecreëerd die zowel technisch en begrijpend lezen ten goede komt als de leesmotivatie. Door voor te lezen ontdekken kinderen ook welke boeken en auteurs hun voorkeur hebben. Bovendien kan voorlezen een belangrijk uitgangspunt zijn om te praten over maatschappelijke en sociaal-emotionele onderwerpen en te werken aan burgerschap.

Voorlezen is goed in te passen bij andere vakken. Voor alle periodes van de Nederlandse geschiedenis zijn bijvoorbeeld voorleesboeken te vinden op www.entoen.nu.

Kinderen die worden voorgelezen, lezen zelf met meer plezier, zijn beter in taal en scoren hoger op de Cito-eindtoets.

Ieder handboek taaldidactiek besteedt aandacht aan de waarde van voorlezen. Dat belang is overtuigend, want voorlezen:

- heeft een positieve invloed op de taal- en leesvaardigheid (De Temple e.a., 2003; Mol, 2010; Duursma, 2011);
- bevordert de leesmotivatie en het plezier in lezen;
- stimuleert de sociaal-emotionele, cognitieve en creatieve ontwikkeling (Kwant, 2011);
- stimuleert de culturele en algemene ontwikkeling (Van de Pol, 2010; Ghonem, 2010);
- vergroot de kennis van de wereld (Mahwah e.a., 2003);
- geeft rust en ontspanning;
- bevordert de concentratie;
- is samen genieten;
- is de belangrijkste vorm van boekpromotie.

Tip 1: Lees in de onderbouw behalve in de grote groep ook in kleine groepjes voor. Dat geeft je de kans om beter op de reacties van kinderen in te gaan.

Tip 2: Bereid je goed voor op voorlezen. Lees de tekst vooraf goed door, zodat je verdacht bent op lastige woorden, aanpassingen in tempo en stemgebruik, verloop van het verhaal, enzovoort.

Tip 3: Kies ook uit het actuele boekenaanbod.

Veel leerkrachten lezen graag voor uit boeken die ze kennen uit hun eigen jeugd. Natuurlijk mogen echte klassiekers niet ontbreken in het voorleesaanbod, maar in het actuele boekenaanbod zijn schitterende voorleesboeken te vinden. Kijk bijvoorbeeld eens op www.leesplein.nl.

Structureel en planmatig

Gezien het belang van voorlezen is het aan te raden om voorlezen een vaste plaats te geven in het lesrooster. Een planmatige aanpak zorgt er voor dat leerlingen gedurende hun basisschoolperiode met verschillende thema's, genres en vertelstijlen in aanraking komen. Een handig instrument is een voorleeslogboek, een eigen (digitaal) overzicht waarin je vastlegt met welke boeken je hebt gewerkt. Dit logboek kun je toevoegen aan het schoolleesplan (www.leesplan.nl) waarin het voorlezen van de verschillende groepen op elkaar is afgestemd en waarmee een doorgaande voorleeslijn wordt gecreëerd.

Tip 4: Lees niet alleen voor als er tijd over is of als kinderen al moe zijn.

Als je van voorlezen een dagelijkse routine maakt, schiet het er niet bij in en kun je met je boekkeuze aansluiten bij een actueel thema in de groep.

Tip 5: Bespreek het voorleeslogboek met collega's

Ook voor ouders is het leuk om het in te zien tijdens een ouderavond. Ze kunnen er bij het thuis voorlezen dan op aansluiten. Het kan ook een plek krijgen op de website van de school.

Tip 6: Zorg ervoor dat de boeken waaruit je voorleest in de klas aanwezig zijn.

Voorleesvarianten

Voorlezen kan in vele varianten worden aangeboden.

Het hele boek: hierbij gaat het om het dagelijks ritueel van voorlezen uit hetzelfde boek. Voordeel is dat kinderen met spanning uitkijken naar het vervolg. Even kort oprfrissen wat voorafging, zorgt ervoor dat ze betrokken blijven. De dagelijkse portie wordt bij voorkeur afgerond met een *cliffhanger*.

Een fragment: een weloverwogen fragment uit een boek kan uitstekend dienst doen als smaakmaker die uitnodigt tot verder lezen. Het fragment moet eenvoudig geïntroduceerd kunnen worden om snel in het verhaal thuis te raken.

Een afgerond verhaal: dit heeft als voordeel dat het in één keer voorgelezen kan worden. Denk aan sprookjes, maar ook aan verhalenbundels als de Robin-verhalen van Sjoerd Kuiper of aan een verhalenbundel als 'Beroemde verhalen over schurken & superhelden' van Tony Bradman.

Een gedicht: ook verhalende gedichten en berijmde verhalen zijn boeiend voorleesmateriaal. Kinderen leren de eigenheid van poëzie kennen. Gedichten zijn eenvoudig in te passen bij bepaalde thema's.

Een prentenboek: voor jonge kinderen, maar ook voor oudere lezers zijn prentenboeken geschikt voorleesmateriaal. De prenten maken het woord compleet: ze voegen vaak een verrassende interpretatie toe en ze stimuleren de verbeelding.

Een informatief boek: zeker voor kinderen in de onderbouw is het voorlezen uit informatieboeken een belangrijke aanvulling op het voorlezen uit verhalenboeken en prentenboeken. Informatieboeken bieden feitelijke kennis van de wereld en passen goed bij de thema's in de groep.

Tip 7: Laat het 'praten over boeken' een natuurlijk proces zijn, geen overhoring.

Geef kinderen de kans om na te denken over het verhaal en relaties te leggen met hun eigen wereld.

Interactief voorlezen

Een gebruikelijke manier van voorlezen in de onderbouw met een specifiek doel is 'interactief voorlezen', waarbij voorafgaand, tijdens en na het voorlezen gesproken wordt over het boek. De voorleessituatie levert daarmee behalve een moment van leesplezier ook een gerichte luister- en denkactiviteit op. Met interactief voorlezen kan bewust gewerkt worden aan bijvoorbeeld woordenschat, geletterdheid, literaire competentie en leesbeleving.

Tip 8: Lees zelf voor.

Over het algemeen is de voorleesvaardigheid van kinderen niet voldoende om de hele groep lang genoeg te kunnen boeien. Bij voorlezen gaat het om leesplezier en kennismaken met nieuwe verhalen en schrijvers.

Tip 9: Organiseer tutorlezen.

Bij het tutorlezen lezen kinderen uit hogere groepen voor aan kinderen uit de onderbouw. Het belangrijkste doel is het plezier in lezen van de voorlezer en de luisteraar te verhogen.

Tip 10: Raad ouders aan thuis dagelijks voor te lezen, liefst op een vast tijdstip.

De voorleestijd op school kan aanzienlijk worden uitgebreid door ouders in te schakelen.

Tip 11: Adviseer allochtone ouders voor te lezen in de taal die ze het beste spreken.

Kinderen die gestimuleerd worden te spreken en te denken in een andere taal dan het Nederlands, kunnen hun kennis en woordenschat snel 'vertalen' naar het Nederlands.

Voorleescampagnes

De Nationale Voorleesdagen

De Nationale Voorleesdagen geven de mogelijkheid aan ouders, medewerkers in de kinderopvang en kleuterleerkrachten om het voorlezen tien dagen lang centraal te stellen. De Nationale Voorleesdagen beginnen met het Voorleesontbijt met nationale en lokale bekendheden. Het Prentenboek van het Jaar staat samen met de negen genomineerde prentenboeken centraal tijdens de campagne. Er zijn aantrekkelijke materialen en lessuggesties voor alle instellingen die willen meedoen aan de tien dagen voorleesplezier. Meer informatie: www.nationalevoorleesdagen.nl.

De Nationale Voorleeswedstrijd

In het kader van De Nationale Voorleeswedstrijd zijn het de kinderen van groep 7 en 8 die voorlezen. Zij kiezen zelf hun boek en enthousiasmeren klasgenoten om ook te lezen. Deze wedstrijd wordt sinds 1997 jaarlijks georganiseerd door Stichting Lezen. In 2012 namen meer dan drieduizend basisscholen eraan deel. Aan de landelijke finale gaan voorrondes op scholen en in regio's en provincies vooraf. Een geweldige ervaring voor veel kinderen. Meer informatie: www.denationalevoorleeswedstrijd.nl.

Jaar van het Voorlezen

2013 is uitgeroepen tot Jaar van het Voorlezen. Onder het motto 'Wij gaan voorlezen' wordt iedereen gestimuleerd voor te lezen, zodat er meer en langer wordt voorgelezen. Niet alleen aan baby's en jonge kinderen, maar ook aan tieners en volwassenen. Meer informatie: www.jaarvanhetvoorlezen.nl.

Meer informatie?

taalpilots.nl/implementatiekoffer – kwaliteitskaarten leesbevordering

leesplein.nl – boekentips voor kinderen en leerkrachten

boekenzoeker.org – boekentips en recensies van kinderen

bereslim.nl – digitale prentenboeken

wepboek.nl – digitale prentenboeken

debibliotheekopschool.nl

leesmonitor.nu – overzicht onderzoeksresultaten op het gebied van lezen

leesplan.nl

Aidan Chambers, (2012), *Leespraat*, NBDIBiblion

Thoni Houtveen, Anneke Smits & Saskia Brokamp (2010), *Lezen is weer lezen*, Hogeschool Utrecht

Kees Vernooij (2009), *Informatie voor het opzetten van een stilleesbeleid*,

Hogeschool Edith Stein

Mol (2010), *To read or not to read*, Universiteit Leiden

Kortlever & Lemmens (2012), *Relaties tussen leesgedrag en Cito-scores van kinderen*.

Tijdschrift voor Communicatiewetenschap (40(1)), 87-105

Krashen (2004), *The Power of Reading: Insights from the Research*,

Portsmouth, NH: Heinemann/Libraries Unlimited

Stichting Lezen (2012), *Samen werken aan een sterke leescultuur*

Colofon

Gebaseerd op: *Van leesmotivatie naar taalprestatie*,

uitgave van de Bibliotheek *op school* (SIOB)

Tekst: Kees Broekhof (Sardes) & Nicolien de Pater

Eindredactie: Stichting Lezen

Foto's:

Jørgen Koopmanschap i.o.v. Kunst van Lezen

Vormgeving:

Eindeloos, Den Haag

Drukwerk:

Edauw + Johanissen Drukkerij

Uitgave van Stichting Lezen, 2013

